Herbert George Wells | Герберт Дж. Веллс
THE MAGIC SHOP | ЧАРІВНА КРАМНИЦЯ

(оповідання)

Передмова до оповідання Герберта Веллса «Чарівна крамниця»

Крамниця, якої не мало бути

Уявіть собі звичайну лондонську вулицю, звичайний день і звичайну крамницю, що ховається серед інших магазинів. На її вітрині — фокуси, чарівні кульки, дивовижні іграшки та всілякі дрібниці, які неодмінно привернуть увагу дитини. Здавалося б, що тут незвичайного?

Саме так починається одне з найхимерніших і найчарівніших оповідань Герберта Джорджа Веллса — **«Чарівна крамниця»** (*The Magic Shop*).

Оповідання було написане й уперше опубліковане **1903 року в червневому номері лондонського журналу *The Strand Magazine***. Того ж року Веллс включив його до збірки *Twelve Stories and a Dream*.

У центрі історії — батько та його маленький син Ґіп, які випадково заходять до загадкової крамниці на Ріджент-стріт. Батько спочатку сприймає все побачене як майстерні фокуси й кумедні витівки продавця. Але дуже швидко звичні правила реальності починають давати тріщину. Речі з'являються з нізвідки, зникають, оживають, змінюють свої властивості, а сама крамниця немовби існує за законами, які дорослому розумові осягнути дедалі важче.

Особливо цікаво, що Веллс розповідає цю історію **від імені батька**. Тому читач бачить дивовижні події одночасно очима дорослої людини, яка прагне пояснити все логічно, і дитини, для якої диво не потребує жодних пояснень. Ґіп просто приймає те, що відбувається, тоді як його батько постійно намагається переконати себе, що всьому цьому має бути якесь раціональне пояснення.

Саме в цьому й полягає одна з головних принад оповідання**.** «Чарівна крамниця» — це не просто весела фантастична історія про фокуси. За грою з магією Веллс розмірковує про дитячу уяву, дорослий скептицизм, довіру, батьківство та ту особливу здатність дивуватися, яку людина часто втрачає, стаючи дорослою.

Не випадково двері крамниці відчиняються не для кожного. Уже на початку історії продавець дає зрозуміти, що до неї можуть потрапити лише «такі хлопчики, які треба». Навіть розбещена дитина, яка не має тієї внутрішньої відкритості до дива, залишається за дверима. Ця деталь

перетворює фантастичну пригоду на своєрідну притчу про дитинство та моральний світ людини.

Водночас Веллс не робить свою історію ані надмірно повчальною, ані похмурою. У ній багато гумору, абсурду й тонкої іронії. Автор із задоволенням грає з очікуваннями читача: щойно здається, що перед нами звичайний фокус, відбувається щось таке, що змушує засумніватися у власному поясненні побаченого.

І саме тому «Чарівну крамницю» варто прочитати не лише як фантастичне оповідання, а й як історію про те, що відбувається, коли дорослий світ на мить втрачає впевненість у власних правилах**.**

Це невеликий твір, але в ньому напрочуд багато: атмосфера Лондона початку XX століття, гумор, фантастика, легка тривога, дитяче захоплення, батьківська турбота й постійне питання — де закінчується фокус і починається справжнє диво?

Можливо, після прочитання ви, як і оповідач, захочете переконатися, що все це було лише майстерною ілюзією.

А можливо, й ні.

У цьому й полягає справжня магія Герберта Веллса.

А.Невідомий

***

ЧАРІВНА КРАМНИЦЯ

(оповідання)

Я кілька разів здалеку бачив Чарівну крамницю; раз чи двічі проходив повз неї — вітрина з привабливими дрібничками: чарівними кульками, чарівними курочками, дивовижними конусами, ляльками для черевомовців, приладдям для фокусу з кошиком, колодами карт, які на вигляд були цілком звичайні, та всілякими подібними речами. Але мені ніколи не спадало на думку зайти всередину, аж поки одного дня, майже без жодного попередження, Ґіп не потяг мене за палець просто до вітрини й не повівся так, що мені нічого іншого не залишалося, як увійти з ним. Чесно кажучи, я навіть не думав, що ця крамниця справді тут є — скромна за розміром вітрина на Риджент-стріт[1], між картинною крамницею та місцем, де бігають курчата, щойно вилуплені з патентованих інкубаторів[2], — але вона таки була тут, без жодного сумніву. А товстенький кінчик Ґіпового пальця постукував по склу.

— Якби я був багатий, — сказав Ґіп, тицьнувши пальцем у Яйце, що зникає, — я б купив собі це. І це, — додав він, показуючи на Плакуче немовля, зовсім як справжнє, — і це, — а це вже було щось загадкове й, судячи з охайної картки, називалося: «Купіть одне — і здивуйте своїх друзів».

— Усе, — сказав Ґіп, — може зникнути під одним із цих конусів. Я читав про це в книжці.

— А там, татусю, Ванішинг-півпенні[3] — тільки вони поставили його ось так, щоб ми не могли побачити, як це робиться.

Ґіп, любий хлопчик, успадкував від матері гарні манери, тож він і не збирався заходити до крамниці чи взагалі завдавати мені якихось клопотів; просто, знаєте, цілком несвідомо тягнув мене за палець у бік дверей, ясно даючи зрозуміти, що його це дуже цікавить.

— Оце, — сказав він і показав на Чарівну пляшку.

— А якби вона була в тебе? — запитав я, і від цього багатообіцяючого запитання його обличчя раптом осяялося.

— Я міг би показати її Джессі, — відповів він, як завжди думаючи про інших.

— До твого дня народження залишилося менше ста днів, Ґіббльз[4], — сказав я й поклав руку на дверну ручку.

Ґіп нічого не відповів, але міцніше стиснув мій палець, і так ми зайшли до крамниці.

Це була не звичайна крамниця; це була чарівна крамниця, і вся та невимушена сміливість, із якою Ґіп поводився б у справі звичайних іграшок, тут кудись зникла. Розмовляти з продавцем він залишив мені.

Крамничка була маленька, вузька й не надто добре освітлена, а дзвіночок над дверима знову жалібно дзенькнув, коли ми зачинили двері за собою. Кілька митей ми стояли самі й могли роздивитися навколо. На скляній вітрині, що накривала невисоку прилавкову стійку, стояв тигр із пап’є-маше[5] — серйозний тигр із добрими очима, який методично похитував головою; там було кілька кришталевих куль, порцелянова рука, що тримала чарівні карти, запас чарівних риб’ячих акваріумів різних розмірів і непристойно-чарівний капелюх, який безсоромно виставляв напоказ свої пружини. На підлозі лежали чарівні дзеркала: одне витягувало вас довгим і худим, друге збільшувало голову й ховало ноги, а третє робило вас низеньким і товстим, наче глечик[6]; і поки ми сміялися з них, до крамниці, як я гадаю, увійшов продавець.

Принаймні ось він уже стояв за прилавком — дивний, жовтувато-блідий, смаглявий чоловік, в якого одне вухо було більше за друге, а підборіддя нагадувало носок черевика.

— Чим можемо мати честь вас обслужити? — сказав він, розклавши свої довгі чарівні пальці на скляній вітрині; і тільки тоді ми, здригнувшись, усвідомили, що він тут.

— Я хочу, — сказав я, — купити своєму маленькому синові кілька простих фокусів.

— Спритність рук[7]? — запитав він. — Механічні? Побутові[8]?

— Щось таке кумедне? — запитав я.

— Гм! — протягнув продавець і на мить почухав потилицю, ніби замислився. Потім цілком виразно витягнув зі своєї голови скляну кульку.

— Щось таке? — запитав він, простягаючи її мені.

Рух був несподіваний. Я безліч разів бачив цей фокус на всіляких виставах — це звичайний номер у репертуарі фокусників, — але тут побачити його я аж ніяк не сподівався.

— Добре, — сказав я, засміявшись.

— Авжеж, — погодився продавець.

Ґіп простягнув вільну руку, щоб узяти цей предмет, але знайшов лише порожню долоню.

— Він у вас у кишені, — сказав продавець, і справді — ось він був там!

— Скільки це коштує? — запитав я.

— За скляні кульки ми нічого не беремо, — чемно відповів продавець. — Ми дістаємо їх, — говорячи це, він витяг одну зі свого ліктя, — безкоштовно.

Ще одну він дістав із потилиці й поклав поруч із попередньою на прилавок. Ґіп мудро поглянув на свою скляну кульку, потім запитально подивився на дві, що лежали на прилавку, і нарешті перевів свій круглоокий допитливий погляд на продавця, який усміхнувся.

— Можете взяти й ці, — сказав продавець, — а якщо ви НЕ ПРОТИ, то ще одну — з мого рота. ОТАК!

Ґіп мовчки порадився зі мною якусь мить, а потім у цілковитій тиші сховав чотири кульки, знову взявся за мій заспокійливий палець і приготувався до наступної події.

— Усі свої дрібні фокуси ми дістаємо саме так, — зауважив продавець.

Я засміявся так, як сміється людина, котра підігрує жартові.

— Замість того щоб ходити до оптової крамниці, — сказав я. — Звісно, так дешевше.

— Певною мірою, — відповів продавець. — Хоча зрештою ми за це платимо. Але не так дорого, як люди гадають… Наші більші фокуси, щоденні припаси та всі інші речі, які нам потрібні, ми дістаємо з того капелюха… І знаєте, сер, якщо дозволите мені це сказати, НЕМАЄ ніякої

оптової крамниці — принаймні для товарів Справжньої Магії, сер. Не знаю, чи ви помітили наш напис — «Крамниця Справжньої Магії».

Він витягнув із щоки візитну картку й подав її мені.

— Справжньої, — сказав він, поклавши палець на це слово, — тут немає жодного обману, сер.

Він, подумав я, досить ґрунтовно підтримував цей жарт.

Він повернувся до Ґіпа з надзвичайно привітною усмішкою.

— А ти, знаєш, саме ТАКИЙ ХЛОПЧИК, ЯКИЙ ТРЕБА[9].

Я здивувався, що він це знає, адже задля дисципліни ми навіть удома воліємо не дуже про це розголошувати; але Ґіп прийняв його слова без найменшого збентеження, не відводячи від нього пильного погляду.

— Тільки ТАКИЙ ХЛОПЧИК, ЯКИЙ ТРЕБА, може пройти крізь ці двері.

І наче для підтвердження його слів у двері хтось затарабанив, а звідти ледь чутно долинув тоненький верескливий голосок:

— Нє-а! Я НЕ ХОЧУ туди йти, татусю, Я НЕ ХОЧУ туди йти. Нє-е-е-е!

А потім почулися слова пригніченого батька, який намагався втішити дитину й умовити її.

— Вони замкнені, Едварде, — сказав він.

— Але ж ні, — сказав я.

— Замкнені, сер, — відповів продавець, — завжди — для таких дітей.

І тієї ж миті ми побачили іншого хлопчика: маленьке біле личко, зблідле від солодощів та надто солодкої їжі, спотворене злими пристрастями; безжалісного маленького егоїста[10], який дряпав зачароване скло.

— Даремно, сер, — сказав продавець, коли я, зі своєю природною готовністю допомогти, рушив до дверей, і невдовзі розпещену дитину понесли геть, поки вона несамовито верещала.

— Як вам це вдається? — запитав я, відчуваючи, що мені стало трохи легше дихати.

— Магія! — відповів продавець, недбало махнувши рукою, — і ось! Із його пальців вихлюпнулися іскри різнобарвного вогню й розчинилися в тінях крамниці.

— Ви, — сказав він, звертаючись до Ґіпа, — перед тим як зайти сюди, казали, що хотіли б одну з наших коробок «Купіть одну — і здивуйте своїх друзів»?

Після відважної спроби Ґіп сказав:

— Так.

— Вона у вас у кишені.

І, перехилившись через прилавок — тіло в нього й справді було надзвичайно довге, — ця дивовижна людина в звичній для фокусника манері дістала потрібну річ.

— Папір, — сказав він і витягнув аркуш із порожнього капелюха з пружинами; — мотузка, — і ось його рот уже став коробкою для ниток, звідки він витягав нескінченну нитку, якою обмотав пакунок, потім відкусив її — і, як мені здалося, проковтнув клубок нитки. Потім він запалив свічку від носа однієї з ляльок черевомовця[11], встромив один палець, який став червоним, мов сургуч, у полум'я і таким чином запечатав пакунок.

— А потім було Яйце, що зникає, — зауважив він і дістав одне з-за пазухи мого пальта, запакував його, а також «Плачуче немовля, цілком як справжнє».

Я передавав кожен пакунок Ґіпові, щойно той був готовий, а він притискав їх до грудей.

Він майже нічого не говорив, але його очі промовляли; промовляли й міцно стиснуті руки. Він був наче майданчиком для невимовних емоцій. Адже, знаєте, це була СПРАВЖНЯ Магія.

І тут я раптом відчув, що в моєму капелюсі щось ворушиться — щось м'яке й пружне. Я миттю зняв його, і скуйовджений голуб — без сумніву, спільник фокусника[12] — випав звідти й побіг по прилавку, а потім, як мені здалося, заліз у картонну коробку позаду пап'є-машевого тигра.

— Ну-ну! — сказав продавець, спритно забираючи в мене головний убір; — необачний птах, і — клянусь життям — уже гніздо в'є!

Він струснув мій капелюх, і на його простягнуту руку посипалися два чи три яйця, велика мармурова кулька, годинник, близько півдюжини тих неминучих скляних кульок, а потім зім'ятий, пошарпаний папір — дедалі більше, дедалі більше. Увесь цей час він говорив про те, як люди забувають чистити свої капелюхи не лише зовні, а й усередині, — звісно, чемно, але з певним особистим натяком.

— Усяке різне накопичується, сер… Не у ВАС, звісно, особисто… Майже в кожного покупця… Дивовижно, скільки всього люди носять із собою…

Зім'ятий папір дедалі більше здіймався й роздувався на прилавку, поки він майже не зник за ним, а потім і зовсім зник із нашого поля зору, проте його голос усе лунав і лунав.

— Ніхто з нас не знає, що може приховувати пристойна людська подоба, сер. Невже всі ми тоді не більше, ніж вичищені назовні оболонки, побілені гроби[13]…

Його голос урвався — точнісінько так само, як коли влучно кинутою цеглиною ви влучаєте в сусідський грамофон: тієї самої миті запала тиша, шелест паперу припинився, і все завмерло…

— Ви вже закінчили з моїм капелюхом? — запитав я після деякої паузи.

Відповіді не було.

Я дивився на Ґіпа, а Ґіп дивився на мене, і в чарівних дзеркалах ми бачили свої викривлені відображення — дуже дивні[14], серйозні й мовчазні…

— Гадаю, нам уже час іти, — сказав я. — Ви не скажете, скільки з нас за все це?…

— Гей! — сказав я вже трохи голосніше. — Я хочу рахунок; і мій капелюх, будь ласка.

З-за купи паперу, можливо, долинуло сопіння…

— Давай зазирнемо за прилавок, Ґіпе, — сказав я. — Він із нас глузує.

Я повів Ґіпа навколо тигра, що кивав головою, і знаєте, що ми побачили за прилавком? Нікого! Лише мій капелюх на підлозі та звичайного фокусницького білого кролика з обвислими вухами, який заглиблено сидів у роздумах і мав такий дурний та зім’ятий вигляд, який тільки й може мати фокусницький кролик. Я підняв свій капелюх, а кролик незграбно відскочив убік, щоб звільнити мені дорогу.

— Татку! — винувато прошепотів Ґіп.

— Що таке, Ґіпе? — запитав я.

— МЕНІ ПОДОБАЄТЬСЯ ця крамниця, татусю.

— Мені б теж подобалася, — сказав я собі, — якби прилавок раптом не витягувався, відгороджуючи нас від дверей.

Але Ґіпові я на це не вказав.

— Кицю! — сказав він, простягаючи руку до кролика, який незграбно пробігав повз нас. — Кицю, зроби Ґіпові фокус! — і він проводжав його очима, поки той протискувався крізь двері, яких я ще хвилину тому напевно не помічав.

Потім ці двері відчинилися ширше, і знову з’явився чоловік, у якого одне вухо було більше за друге. Він усе ще усміхався, але в його погляді, коли він зустрівся з моїм, було щось середнє між веселощами та викликом.

— Ви, мабуть, хотіли б оглянути наш виставковий зал, сер, — сказав він із невинною люб’язністю.

Ґіп потягнув мене за палець уперед. Я глянув на прилавок і знову зустрівся поглядом із продавцем. Я вже починав думати, що магія тут трохи надто справжня.

— У нас обмаль часу, — сказав я.

Але якимось чином ми вже опинилися у виставковому залі, перш ніж я встиг закінчити цю фразу.

— Увесь товар однаково якісний, — сказав продавець, потираючи свої гнучкі руки, — і це найкраща якість. Тут немає нічого, що не було б справжньою Магією, і все гарантовано цілком дивне[15]. Перепрошую, сер!

Я відчув, як він потягнув за щось, що причепилося до рукава мого пальта, а потім побачив, що в руці він тримає за хвіст маленького червоного демона, який звивався; те створіння кусалося, відбивалося й намагалося дістати його руку — а за мить він недбало жбурнув його за прилавок.

Без сумніву, то була лише фігурка з викривленої індійської гуми[16], але на ту мить мені здалося…

І жест його був точнісінько таким, як у людини, що порається з якоюсь дрібною кусючою гадиною.

Я глянув на Ґіпа, але Ґіп розглядав чарівного коня-гойдалку. Я зрадів, що він не побачив цього створіння.

— Слухайте, — тихо сказав я, показуючи очима на Ґіпа та червоного демона, — у вас тут не дуже багато ТАКОГО, правда?

— Це не наше! Мабуть, ви самі його із собою принесли, — так само тихо відповів продавець, і його усмішка стала ще сліпучішою. — Дивовижно, що люди ТАКЕ носять із собою, самі того не усвідомлюючи!

А потім звернувся до Ґіпа:

— Бачиш тут щось, що тобі сподобалося?

Там було багато такого, що Ґіпові сподобалося.

Він повернувся до цього дивовижного крамаря, відчуваючи водночас довіру й повагу.

— Це чарівний меч? — запитав він.

— Чарівний іграшковий меч. Він ані не гнеться, ані не ламається, ані не ріже пальців. Робить свого власника непереможним у битві з будь-ким, кому ще не виповнилося вісімнадцяти років. Від двох шилінгів і шістьох пенсів до семи шилінгів і шістьох пенсів[17], залежно від розміру. А ці обладунки на картках призначені для юних лицарів-мандрівників і дуже корисні: щит безпеки, сандалі швидкості, шолом невидимості.

— О, татусю! — захоплено видихнув Ґіп.

Я спробував дізнатися, скільки це коштує, але продавець не звернув на мене уваги. Тепер він заволодів Ґіпом; відірвав його від мого пальця; узявся показувати йому весь свій клятий товар, і ніщо не могло його зупинити.

Невдовзі я з тривогою, недовірою й чимось дуже схожим на ревнощі побачив, що Ґіп тримається за палець цього чоловіка так само, як

зазвичай тримається за мій. Без сумніву, подумав я, цей тип був цікавий і мав цілу купу майстерно підроблених речей — справді ДОБРЕ підроблених речей, але все ж таки…

Я плентався за ними, майже нічого не кажучи, але не спускаючи очей із цього спритника-фокусника[18]. Зрештою, Ґіпові це подобалося. А коли настане час іти, без сумніву, ми зможемо вийти без жодних труднощів.

Виставковий зал був довгим і заплутаним приміщенням — галереєю, розбитою на частини стендами, прилавками та колонами, з арками, що вели до інших відділів, де тинялися й витріщалися на відвідувачів найчудернацькішого вигляду продавці, а також були бентежні дзеркала й завіси. Настільки бентежні, що невдовзі я вже не міг зрозуміти, де двері, крізь які ми зайшли.

Продавець показав Ґіпові чарівні потяги, які рухалися без пари чи годинникового механізму — варто було лише встановити сигнали, — а потім кілька дуже, дуже дорогих коробок із солдатиками, які всі оживали, щойно ви знімали кришку й промовляли…

Я не дуже добре розрізняю звуки на слух, а тут іще й треба було вимовити скоромовку, але Ґіп — у нього слух матері — миттю її схопив.

— Браво! — сказав продавець, недбало запихаючи солдатиків назад у коробку й передаючи її Ґіпові.

— А тепер, — сказав продавець, — і за мить Ґіп знову оживив їх усіх.

— Ви візьмете цю коробку? — запитав продавець.

— Ми візьмемо цю коробку, — сказав я, — якщо тільки ви не візьмете за неї повну ціну. Бо в такому разі мені потрібно бути якимось фінансовим магнатом[19]…

— Боже ж мій! НІ!

І продавець знову запхав маленьких чоловічків у коробку, зачинив кришку, помахав коробкою в повітрі — і ось вона вже була загорнута в коричневий папір, перев’язана і — З ПОВНИМ ІМ’ЯМ ҐІПА ТА ЙОГО АДРЕСОЮ НА ПАКУНКУ!

Продавець розсміявся, побачивши моє здивування.

— Оце і є справжня магія, — сказав він. — Справжнісінька.

— Для мого смаку вона трохи занадто справжня, — знову сказав я.

Після цього він узявся показувати Ґіпові фокуси — дивні фокуси, а ще дивнішим було те, як саме вони виконувалися. Він пояснював їх, вивертав навиворіт, а милий маленький хлопчик кивав своєю заклопотаною голівкою з наймудрішим виглядом.

Я слухав не так уважно, як міг би.

— Гей, престо![20] — казав Чарівний продавець, а потім лунав чистий, тоненький:

— Гей, престо! — у виконанні хлопчика.

Але мене відволікали інші речі. До мене дедалі виразніше доходило, наскільки неймовірно дивним було це місце; так би мовити, воно було затоплене відчуттям химерності[21].

Щось трохи дивне було навіть у його обладнанні, у стелі, у підлозі, у недбало розставлених стільцях. У мене виникло дивне відчуття, ніби щоразу, коли я не дивлюся на них прямо, вони стають навскіс, рухаються туди-сюди й безшумно грають у «кішки по кутках»[22] у мене за спиною.

А карниз був прикрашений змієподібним орнаментом із масками — масками, надто виразними для звичайної гіпсової ліпнини.

Раптом мою увагу привернув один із дивного вигляду помічників. Він був десь неподалік і, очевидно, не знав, що я за ним спостерігаю. Я бачив його приблизно до пояса — він стояв за купою іграшок, видимий крізь арку, — і, знаєте, він невимушено прихилився до колони й робив зі своїм обличчям найжахливіші речі!

Особливо моторошно він поводився зі своїм носом. Він робив це так, ніби йому просто було нудно й він хотів себе розважити. Спочатку ніс у нього був короткий, пухкий, наче грудочка, а потім раптом витягнувся, мов телескоп, а далі ще й ще, стаючи дедалі тоншим, аж поки не перетворився на довгий, червоний, гнучкий батіг.

Це було щось просто з кошмару!

Він розмахував ним і викидав його вперед, як рибалка нахлистом викидає свою волосінь.

Моя перша думка була про те, що Ґіп не повинен його побачити. Я обернувся — і побачив, що Ґіп цілком захоплений продавцем і ні про що лихе не думає. Вони щось шепотіли один одному й дивилися на мене.

Ґіп стояв на маленькому ослінчику, а продавець тримав у руках якийсь великий барабан.

— У хованки, татусю! — вигукнув Ґіп. — Ти — ВІН[23]!

І перш ніж я встиг щось зробити, щоб цьому запобігти, продавець накрив його великим барабаном.

Я відразу зрозумів, що відбувається.

— Зніміть це, — закричав я. — Негайно! Ви налякаєте хлопчика. Зніміть!

Продавець із нерівними вухами без жодного слова зробив це й простягнув великий циліндр у мій бік, показуючи, що він порожній.

А маленький ослінчик був порожній!

У ту мить мій хлопчик безслідно зник…

Ви, можливо, знаєте це зловісне щось, що приходить із невідомості, мов рука, і стискає вам серце. Знаєте, як воно відбирає у вас ваше

звичайне «я», залишаючи вас напруженим і розважливим — ні повільним, ні поспішним, ні розлюченим, ні наляканим.

Так було зі мною.

Я підійшов до цього усміхненого продавця й відкинув ногою його ослінчик.

— Припиніть ці дурниці! — сказав я. — Де мій хлопчик?

— Бачите, — сказав він, усе ще показуючи внутрішній бік барабана, — тут немає жодного обману…

Я простягнув руку, щоб схопити його, але він спритним рухом вислизнув від мене. Я знову кинувся його схопити, але він відвернувся від мене й штовхнув двері, щоб утекти.

— Стійте! — сказав я, а він засміявся, віддаляючись.

Я кинувся за ним — і опинився в цілковитій темряві.

ГРЮК!

— Господи милостивий! Не бачив, як ви йшли, сер!

Я був на Ріджент-стріт і врізався в пристойного вигляду робітника; а за ярд[24] від нас, трохи розгублений, мабуть, і сам не розуміючи, що сталося, стояв Ґіп. Він якось вибачився, а потім повернувся до мене з ясною маленькою усмішкою, наче на якусь мить йому мене бракувало.

І він ніс на руках чотири пакунки!

Він одразу міцно вхопив мене за палець.

Кілька секунд я не знав, що й думати. Я озирнувся, шукаючи двері чарівної крамниці, і — уявіть собі! — їх не було! Не було ні дверей, ні крамниці, нічого — лише звичайна пілястра між магазином, де продавали картини, і вітриною з курчатами!..

Я зробив єдине, що було можливим у тому сум'ятті: підійшов просто до краю тротуару й підняв парасолю, зупиняючи кеб.

— Хансом[25], — сказав Ґіп із тріумфом, що досяг своєї вершини.

Я допоміг йому сісти, з деяким зусиллям пригадав свою адресу й теж заліз усередину.

У кишені мого сюртука[26] відчувалося щось незвичайне. Я намацав і дістав скляну кульку. Роздратовано кинув її на вулицю.

Ґіп нічого не сказав.

Якийсь час ми обидва мовчали.

— Татку! — нарешті сказав Ґіп. — А це таки була справжня крамниця!

Це повернуло мене до питання: а як же насправді Ґіп сприйняв усе, що з ним сталося? На вигляд він був цілком неушкоджений — і це вже добре; він не був ані наляканий, ані розгублений, а просто страшенно задоволений розвагами цього дня, а в руках у нього були ті чотири пакунки.

А бодай йому! Що ж там могло бути?

— Гм! — сказав я. — Маленькі хлопчики не можуть щодня ходити до таких крамниць.

Він сприйняв це зі своїм звичайним стоїцизмом, і на мить я пошкодував, що я його батько, а не мати, і тому не можу тут, *coram publico*[27], у нашому хансомі, раптом його поцілувати. Зрештою, подумав я, все було не так уже й погано.

Але по-справжньому мене заспокоїло лише те, що ми знайшли, коли розпакували пакунки. У трьох із них були коробки з солдатиками — цілком звичайними олов'яними солдатиками, але такими якісними, що Ґіп геть забув: спочатку ці пакунки містили Чарівні Фокуси, до того ж єдино справжнього різновиду; а в четвертому було кошеня — маленьке живе біле кошеня, цілком здорове, з чудовим апетитом і доброю вдачею.

Я спостерігав за цим розпакуванням із певним полегшенням — щоправда, поки що лише попереднім. Я просидів у дитячій напрочуд довго…

Це було шість місяців тому. А тепер я вже починаю вірити, що все гаразд. Кошеня мало лише ту магію, яка властива всім кошенятам, а солдатики виявилися такою дисциплінованою компанією, якої міг би побажати собі будь-який полковник. А Ґіп…?

Розумний батько зрозуміє, що з Ґіпом мені доводиться діяти обережно.

Але одного дня я наважився зайти так далеко. Я сказав:

— А як би ти поставився до того, якби твої солдатики ожили, Ґіпе, і самі почали маршувати?

— Вони й так оживають, — сказав Ґіп. — Мені просто треба сказати одне відоме мені слово, перш ніж я відкрию кришку.

— Тоді вони марширують самі?

— О, цілком, татусю. Мені б вони не подобалися, якби не робили цього.

Я не виказав жодного недоречного подиву, а відтоді кілька разів навмисне заходив до нього без попередження, коли солдатики були поруч, але досі жодного разу нічого чарівного в них я так і не помітив...

Отож важко сказати щось напевно.

Є тут іще й фінансове питання. Я маю невиліковну звичку оплачувати рахунки. Я кілька разів ходив Ріджент-стріт, шукаючи ту крамницю. І схиляюся до думки, що в цьому питанні повівся чесно, а оскільки вони знають ім'я та адресу Ґіпа, я цілком можу залишити це на розсуд тих людей — ким би вони не були, — щоб вони коли завгодно надіслали мені рахунок.

1903 р.

***

Примітки

[1] **Риджент-стріт (Regent Street)** — одна з найвідоміших центральних вулиць Лондона, прокладена на початку XIX століття за часів принца-регента, майбутнього короля Георга IV. На час написання оповідання це була престижна торговельна вулиця.

[2] **Патентовані інкубатори** — апарати для штучного виведення курчат із яєць. У Великій Британії кінця XIX — початку XX століття механічні інкубатори вже були відомою технічною новинкою; слово *patent* тут підкреслює їхню сучасність і технологічність.

[3] **Ванішинг-півпенні (Vanishing Halfpenny)** — фокус із монетою номіналом у півпенні, яка під час виконання трюку начебто зникає. *Halfpenny* — британська монета вартістю половину пенні; назва монети зберігається в перекладі як частина назви фокусу.

[4] **Ґіббл з (Gibbles)** — пестливе домашнє звертання батька до Ґіпа. Веллс використовує кілька варіантів імені хлопчика, передаючи близькі, грайливі стосунки між батьком і сином.

[5] **Пап'є-маше (papier-mâché)** — матеріал із паперу, змоченого клеєм або клейстером, який після висихання стає твердим і використовується для виготовлення декоративних предметів, масок, фігур тощо.

[6] **«Наче глечик»** — в оригіналі *like a draught*. Тут *draught* ужито в старішому британському значенні «великий кухоль, посудина для напою»; образ підкреслює неприродно коротку й товсту постать людини у викривленому дзеркалі.

[7] **Спритність рук** — *legerdemain* — термін, що походить із французького *léger de main*, буквально «легка рука». Означає майстерність фокусника в непомітному маніпулюванні предметами, завдяки якій створюється враження надприродного трюку.

[8] **Механічні? Побутові?** — продавець жартома пропонує різні категорії фокусів. *Mechanical (механічні)* означає трюки, що виконуються за допомогою спеціальних механізмів або пристроїв, а *domestic (побутові)* — призначені для розваги вдома.

[9] **«Такий хлопчик, який треба»** — переклад англійського *the Right Sort of Boy*. Вислів означає «правильний», «належний тип хлопчика» — добре виховану дитину з відповідними моральними якостями. У крамниці ця характеристика набуває буквального магічного значення: лише такий хлопчик може пройти крізь двері.

[10] **Егоїст** — *egotist* — людина, надмірно зосереджена на власній особі, своїх бажаннях та інтересах. Тут Веллс уживає слово як різку характеристику розпещеної дитини.

[11] **Ляльки черевомовця** — *ventriloquist's dummies* — спеціальні ляльки, які використовують у виступах черевомовців. Зазвичай вони мають рухомі рот і очі та дають змогу створювати ілюзію, ніби лялька сама говорить.

[12] **Спільник фокусника** — *confederate* — підставна особа або помічник фокусника, який бере участь у фокусі, залишаючись непомітним для глядачів. Тут продавець жартома називає голуба таким спільником.

[13] **Побілені гроби** — біблійний образ із Євангелія від Матвія (23:27): зовні гроби можуть виглядати чистими й доглянутими, але всередині містять смерть і тління. У Веллса цей образ використано для роздуму про різницю між зовнішньою пристойністю людини та тим, що вона може приховувати всередині.

[14] **Дуже дивні** — *very rum*. Слово *rum* у британській англійській того часу означало не лише «ром», а й «дивний», «чудернацький», «незвичайний», іноді з відтінком комічної химерності. Тут Веллс свідомо використовує його як характеристику викривлених відображень у чарівних дзеркалах.

[15] **Цілком дивне** — *thoroughly rum*. Продавець знову вживає *rum* у значенні «дивне, химерне». Повтор цього слова пов'язує його репліку з попереднім описом відображень і водночас підкреслює абсурдну серйозність, із якою він рекламує справжню магію як звичайний товар.

[16] **Індійська гума** — *indiarubber* — традиційна британська назва натурального каучуку, з якого виготовляли гумові вироби. У тексті *twisted indiarubber* буквально означає «скручена індійська гума»; йдеться про маленьку гумову фігурку, яка на мить здається живим демоном.

[17] **Від двох шилінгів і шістьох пенсів до семи шилінгів і шістьох пенсів** — *half-a-crown to seven and sixpence*. *Half-a-crown* — два шилінги й шість пенсів (2s 6d), а *seven and sixpence* — сім шилінгів і шість пенсів (7s 6d), суми в британській грошовій системі до десяткового поділу валюти. Тут ціна залежить від розміру іграшкового меча.

[18] **Спритник-фокусник** — *prestidigital fellow* — жартівливе утворення від *prestidigitation*, тобто спритності рук, мистецтва фокусника створювати ілюзії за допомогою швидких і непомітних рухів пальців. У Веллса це ще одна гра з удавано професійною назвою продавця.

[19] **Фінансовий магнат** — *Trust Magnate*. *Trust* у тодішній американській та британській економічній лексиці могло означати велику монополістичну корпорацію або об'єднання підприємств. *Trust magnate* — впливовий власник або керівник такого великого

фінансово-промислового об’єднання. Жарт полягає в тому, що ціна чарівної коробки нібито настільки висока, що її міг би дозволити собі лише надзвичайно багатий промисловець.

[20] **«Гей, престо!»** — *Hey presto!* — традиційний англійський сценічний вигук фокусників у момент виконання або завершення фокусу. Слово *presto* походить від італійського *presto* — «швидко», «мерщій». У такому вживанні це приблизно відповідає фокусницькому «Ось так!», «Раз — і готово!» або «Абракадабра!», але в оригіналі Веллс свідомо зберігає саме цей англійський фокусницький вигук.

[21] **Відчуття химерності** — *rumness*. Веллс навмисно використовує похідне від *rum* слово, якого в такому значенні в сучасній англійській майже не вживають. *Rum* означає «дивний», «химерний», «чудернацький», а *rumness* — буквально «дивність, химерність». Повторення цього слова є наскрізним стилістичним прийомом у сцені, пов'язаний із дивною атмосферою крамниці.

[22] **«Кішки по кутках»** — *puss-in-the-corner* — старовинна дитяча гра, у якій кілька учасників займають кути, а той, хто залишився посередині, намагається перехопити кут, коли гравці міняються місцями. Тут образ використано фантазійно: предмети в крамниці немовби самі грають у цю гру за спиною оповідача.

[23] **«Ти — ВІН!»** — *You're He!* — старовинний варіант англійського вислову в дитячих іграх, що означає: «Ти водиш», «Ти ловиш», «Ти — той, хто має шукати інших». У цьому епізоді Ґіп пропонує батькові грати в хованки й називає його водієм.

[24] **Ярд** — англійська одиниця довжини, що дорівнює 3 футам, або приблизно 0,9144 метра. Тут оповідач оцінює відстань до Ґіпа приблизно в один ярд.

[25] **Хансом** — *Hansom*, або *Hansom cab* — двоколісний міський екіпаж із місцем для кучера позаду пасажирської кабіни. Названий на честь британського архітектора Джозефа Хансома, який запатентував його конструкцію 1834 року. У вікторіанському Лондоні хансоми були поширеним видом найманого міського транспорту.

[26] **Сюртук** — *tail-coat* — чоловічий одяг із довгими фалдами ззаду, поширений у XIX столітті як формальний або напівформальний костюм. У цьому епізоді важлива сама деталь: герой знаходить у кишені свого цілком звичайного одягу ще один доказ того, що події в чарівній крамниці були не просто грою уяви.

[27] ** ***Coram publico*** ** — латинський вислів, буквально «перед публікою», «на очах у всіх». Оповідач жартома вживає його щодо

поцілунку сина просто посеред Лондона, у найманому екіпажі. Вислів підкреслює його стриманість і дещо самоіронічну манеру оповіді.